

Det Anarkistiska Biblioteket

Lag och auktoritet

Peter Kropotkin

Peter Kropotkin
Lag och auktoritet
1906

Tidningen Brand #7 1906

sv.anarchistlibraries.net

1906

Innehåll

I.	3
II.	7
III.	12
IV.	17

usla ras af människor, som någonsin existerat på jorden. Låt oss behandla en hvar som vår broder, äfven om hans sämre känslor förledt honom att göra sin nästa ondt, men framför allt låt oss göra det omöjligt för de stora förbrytarne, de nedriga bourgeoisitsugarne att gifva sina laster alla möjliga föröriska skepnader, och vi skola vara förvissade om, att blott få förbrytelser då skola yppa sig i vårt samhälle. Det är lag och auktoritet såväl som overksamhet, hvilka upprätthålla förbrytelserna, - lagar om egendomsrätt, lagar om regeringar, lagar om straff och förseelser samt all slags auktoritet som påtager sig att fabricera och sätta dem i verksamhet.

Bort med lagarna! Ned med dommarne! Den enda grundval, på hvilken kan byggas en verksam opposition emot vissa människors människofiendtliga instinkter och för ernåendet af ett människovärdigt samhälle är *frihet, jämlikhet och broderligt samlif!*»

låga lidelser, som framkallades och närdes hos åskådarne af de grymma straff, som sattes i scen på våra torg och gator. Hvem är det måhända, som har närt och utvecklat de blodtörstiga instinkterna hos människan - hos djuren existerar icke sådana grymma instinkter; människan har efterhand blifvit det grymmaste djur på jorden - om icke konungarne, domarne och prästerskapet, hvilka, beväpnade med lagens piska, hudströk och hudflängde folket till det blodiga köttet, hällde brinnande beck i deras sår, vred armar och ben ur led, rådbråkade dem, sågade dem lefvande midt itu o. s. v., alltsammans för att upprätthålla sin myndighet. Granska den fördärfvade anda, som trängt sig in i det mänskliga samfundet därigenom att domarne hylla ett nedrigt angifveri, som betalas med klingande mynt af regeringen under förevändning af att detta skall underhjälpa afslöjandet af »förbrytelser». Låtom oss träda in i fängelset och skåda den fängslades tillstånd, beröfvad som han är all frihet och länkad samman med förhårdade subjekt, som får lefva och andas i en atmosfär full af nedrighet och last, af hvilken, så att säga, våra fängelsemurar äro inpyrda. Man behöfver bara komma ihåg, att ju mera man förbättrar fängelserna, desto afskyvärdare blifva de: våra modärna förbättringsanstalter och mönstergilla straffanstalter hafva hundra gånger fördärfigare inflytande på fångarne än alla medeltidens underjordiska fängelsehålor. Till slut må man taga i betraktande hvilken andlig förnedring och hvilket fördärf som hålles vid lif bland människor dels genom upprätthållandet af dessa idéer om lydnad - kvintessensen af lagen, - om bestraffning och om auktoritet, som har rätt att straffa och rätt att döma efter eget förmodtfinnande; dels genom upprätthållandet af sådana befattningar som skarprättare, fängvaktare, polisspioner o. s. v., kort sagdt, af hela lagens och myndighetens kolossala apparat. Tänker man först nog öfver allt detta, så skall man säkert blifva enig med oss om, att all alg och allt straff är en vederstygglighet som måste afskaffas. Dessutom hafva folkslag, som icke äro civiliserade och som därför äro mindre än andra intagna af idéer om auktoritet, mycket riktigt den uppfattningen, att en s. k. brottsling helt enkelt är en olycklig stackare och att det icke går an att piska honom och slå honom i bojar eller att långsamt pina ihjäl honom i fängelse eller halshugga honom, utan man måste i stället lätta hans börda genom en broderlig omvårdnad, behandla honom som lika-berättigad och låta honom lefva bland hederligt folk. Och vi hoppas att den kommande generationen skall utstöta detta rop:

»Låt oss bränna guillotinerna, rifva ned fängelserna, jaga domarne, polisen och angifvarne för fan i våld - denna den mest

I.

»När okunnighet härskar i ett samhälle och förvirring griper sinnena, då uppstå de många lagarna. Af lagstiftningen väntar man sig allt möjligt, och allteftersom hvarje lag visar sig gäcka de förhoppningar, man ställt på den, drifvas människorna ständigt på nytt att kräva af lagen det, som endast är beroende af dem själfva, deras seder och bruk.»

Den man, som sagt dessa ord, det är visserligen ingen revolutionär, ja, han är icke en gång en reformator. Det är juristen Dalloz, författaren till den franska lagsamling, som går under namnet »Répertoire de la législation» (Kort framställning af lagstiftningen). Oaktadt dessa rader äro skrifna af en person, som själf stiftade lagar och beundrade dem, så visa de icke dess mindre klart och tydligt det i grund och botten bakvända uti vårt samhällstillstånd.

Med nya lagar tror man sig i nuvarande stater kunna råda bot på allt. I stället för att själf göra om hvad som icke duger, ropar man på en ny lag att göra det. Om en väg mellan två byar är obrukbar, så säger bonden: »Det måste finnas en lag om byvägar.» Om en kronofogde begagnar sig af andras slafviska underdånighetskänsla för att visa sig oförskämd, så säger den förnärmade: »Det borde stiftas en lag, som påbjuder kronofogdar att vara höfliga.» »Ack, sådana dåliga tider», suckar jordbrukarn, kreaturs-handlarn och spannmålgrossören, »vi måste ha skyddstull.» Ända ned till lumphandlarn höres rop på skyddstull för hans lilla affär.

När arbetsgifvarna minska arbetslönen och förlänga arbetstiden, då ropa politiska kannstöpare på »en lag för att ordna förhållandena», i stället för att påminna arbetarna om, att det finns ett annat medel som är mycket verksammare och det består i att fråntaga arbetsgifvaren hvad han har plundrat generationer af arbetare på. Kort sagdt: man stiftar lagar om ditt och datt, lagar om vägar, lagar om moder, lagar om hundgalenskap, lagar om dygden, lagar om förebyggande af de laster och oegentligheter, som blott komma af människornas egen tröghet och feghet.

Vi ha alla blifvit fördärfvade af en uppfostran som från den späda barn- domen gått ut på att förkväfa all själfständighet och utveckla lydnad för auktoritet; så kuschad är hela vår existens under lagens piska, som reglerar allt, vår födelse, vår uppfostran, vår utveckling, våra kärleksförbindelser och vårt förhållande till våra medmänniskor, så att all vana att göra en början till själfständig tanke och handling går förlorad, om det skall förbli så. Samhället tyckes icke längre kunna begripa, att det är möjligt att kunna lefva utan att behärras af lagar, som utarbetas under representativa

regeringsformer samt handhafvas af en hand full därtill utsedad härskare; och äfven om det lyckas att kasta af oket, sörja människorna för att strax åter lägga det på skuldrorna. »Frihetsåret I» har aldrig varat längre än en dag, ty dagen efter det var proklameradt, underkastade sig människorna på nytt lagens och auktoritetens ok.

Sanningen är, att de som härska öfver oss, blott sätta olika melodier till samma, årtusenden gamla text: »Vörnad för lagen, lydnad under auktoriteterna!» Föräldrarna inpränta det i barnen. Skolan fortsätter i samma stil och låter barnen inhämta en massa lärda fraser hvarhålst det passar; gör lydnaden för algen helig och kopplar ihop gud och lagarna till en och samma guddom. Den historia, som för skolorna fabriceras, låter sina hjältar lyda lagens bud och försvara dem emot upprorsmakarna.

Senare, när den unge mannen träder ut i lifvet, fortsätter samhället och litteraturen hvarje dag, hvarje timma likasom vattendroppen, som urholkar stenen, inpräntandet af samma fördomar. Läroböckerna i historia, politik och nationalekonomi äro alla fulla till öfverflöd med denna vörnad för lagen; t. o. m. naturvetenskaperna har man dragit in i bedrägeriet genom att låta dem låna samma falska språk från teologien och auktoritetsläran och sedan införa det i dessa vetenskaper, hvilka äro resultat af vanliga enkla iakttagelser; därmed har man uppnått att behändigt omtöckna vårt förstånd för att vidmakthålla vörnaden för lagen. Pressen arbetar i samma anda; det finns icke en tidning, hvars ledare icke predika om lydnad under lagen och det oakadt den på andra ställen lämnar dräpande bevis på alla lagens dårskaper och blottar all den myckna uselhet och smuts, som lagens handhafvare begagna lagen till. Att krypa för lagen betraktas som en dygd, och jag tviflar storligen på, att det finns någon revolutionär, som icke debuterade i sin ungdom med att uppträda mot s. k. »missbruk af lagen», hvilka dock ej äro annat än oundvikliga följder af lagen själf.

Konsten sjunger på samma melodi. Bildhuggaren, målaren, komponisten låter alltid sin hjälte hålla en skyddande hand öfver lagen; med gnistrande ögon och uppspärrade näsborrar är han färdig att slå ned enhver, som vågar opponera sig. Tempel byggas till dess ära, och öfverstepräster utnämnas, hvilka t. o. m. revolutionärer draga sig för att antasta.

Och då slutligen en revolution sopar bort en föråldrad institution, så är det åter med en lag, som den försöker att kröna verket.

icke förminskar antalet »brott». Man kan hänga mördare, rådbråka dem om man har lust, men mordens antal minskas icke för det. Tvärtom, om man afskaffar dödsstraffet t. ex., ökas ej antalet af mord. Både statistiker och jurister veta mycket väl, att en mildring af straffet icke medför flera attentat mot medborgarnes lif än förut. Däremot, är skörden god, är brödet billigt; är det vackert väder, så skall det snart visa sig, att antalet af mord aftager. Statistiken har visat, att antalet »förbrytelser» aftager och tilltager i samma mån, som priset på lifsmedel och värdet varierar. Därmed är dock inte sagdt, att alla mord begås af hunger.

Långtifrån! Men när skörden är god, priset på lifsmedel moderat, vädret godt så att människorna känna sig gladare och icke så eländiga som annars, då låta de icke så lätt leda sig af sina lidelser och sticka ej en knif i bröstet på en af sina likar för rena obetydligheters skull.

Det är alltför väl bekant, att fruktan för straff aldrig har hindrat en mördare i hans gärning. Den, som för att hämnas eller i ett förtviflans ögonblick slår ihjäl sin nästa, tänker icke på följderna, och det finnes för öfrigt ingen mördare, som icke är lifligt övertygad om, att han icke skall blifva upptäckt. För öfrigt, låt en hvar själf tänka öfver saken, undersöka »förbrytelserna» och straffen, deras motiver och följder, och om han då kan draga slutsatser utan inflytande af förutfattade meningar, så skall han ovillkorligen komma till följande resultat: Utan att hänvisa till ett samhälle, i hvilket människorna skulle få en bättre uppfostran och i hvilket hvar och ens förmåga skulle utvecklas och det göras möjligt för honom att ernå så många sanna njutningar, att han ej utsatte sig för att mista dem genom att begå lönnmord, - utan all hänvisning till ett samhälle, som tillhör framtiden, skall i det nuvarande samhället, där så mycket elände med alla dess följder härskar, såsom vi hvarje dag kunna se i våra stora städers värds- hus o. dyl., antalet mord icke tilltaga det ringaste den dag, då straff för mord upphäfves; det är däremot högst sannolikt, att morden skulle blifva så mycket färre, emedan nu för tiden inom fängelserna finnas förbrytare hvilka, efter att hafva blifvit förhårdade där, gång efter gång återfalla.

Man förhåller oss ständigt lagens stora välgärningar och straffens gagnande verkningar. Men man har aldrig någonsin försökt att anställa en jämförelse mellan de välgärningar, som tillskrifvas lagen och straffen, och, de demoraliserande verkningarne af dessa straff på mänskligheten. Man behöfde blott draga sig till minnes alla de uselheter, grymheter och

Kort sagdt, det kan håller icke vara två meningar om, hvad detta slags lagar duga till. Icke allenast anarkisterna utan äfven mer eller mindre revolutionära storborgare äro på det klara med, att den enda nytta alla lagar om organisation af regeringar möjligtvis kunna göra, är att blifva bränsle till ett bål.

Det återstår blott den tredje klassen af lagar, som tillika äro af största betydelse, eftersom de flästa fördomar äro förknippade vid dem, nemligen lagarne om säkerhet för person, om straff och om förebyggande af »brott». Så mycket viktigare är denna klass af lagar i verkligheten, som den vördnad, man i allmänhet ännu hyser för lagen, härrör af, att man tror den vara absolut nödvändig för individens säkerhet i samhället. Det är dessa lagar, som hafva utvecklats på basis af nyttiga lefnadsregler för det mänskliga samlifvet, som härskarne begagnade sig af för att gifva sitt herravälde auktoritet. Den myndighet, som stammarnes höfdingar, kommunernas rika familjer eller konungarne voro i besittning af, stödde sig på deras värdighet som domare, och när man äfven i våra dagar talar om nödvändigheten af en regering, så är det dess funktion som öfversta domare man menar.

»Utan regering skulle människorna skära halsen af hvarandra», säger den politiske kannstöparen på sin stamkrog. »Egentligen har all slags regering det hufvudsyftet att söka tolf rättskaffens jurymän tillsammans för hvarje ny anklagad», sade Burke. Nåväl! Det är på tiden att vi, trots alla fördomar på detta område, tala ut och dristigt förklara detta slags lagar lika onyttiga och skadliga som de öfriga två klasserna af lagar. Ty för det första är det väl bekant, hvad de s. k. »förbrytelse» angå, hvilka bestå i förgripelser mot personer, att de två tredjedelarne, ja ofta de tre fjärdedelarne föranledas af begäret att bemäktiga sig andras rikedomar. Denna oändlighet af s. k. »förbrytelser och förseelser» komma helt enkelt att upphöra den dag, då den privata eganderätten upphäfves. »Ja, alltsammans är mycket godt», invänder man, »men det kommer dock alltid att finnas råa människor, hvilka angripa fredliga människor, hvilka sticka med knifvar för hvarje liten bagatell och hvilka hämna sig med mandröp för den allra minsta öfnärmelse, så framt det icke funnes lagar till, som höllo dem i tygeln och straffade dem!» Detta är omkvädet till den visa, som ljuder, så fort vi draga samhällets rätt att straffa i tvifvelsmål. En sak finns det emellertid som ingen kan förneka och det är, att straffets hårdhet eller stränghet

Denna massa af regler för vårt uppförande från vaggan till grafven, hvilka lämnats oss i arf från en tid då trälldom, lifegenskap, läns herradöme och absolut kungadöme härskade, och hvilka man gifvit namnet »lag», har trädt i stället för de stenbilder, framför hvilka människor offrades och hvilka den förtryckta delen af mänskligheten icke vågade närma sig af fruktan för att träffas af gudarnes vredesblixtar.

Det är egentligen efter att bourgeoisin kommit till makten - efter den stora franska revolutionen - som det lyckades att uppamma denna art af tillbedjan. Under enväldsmaktens tid talade man endast föga om lagen, undantagandes då man, såsom förhållandet var med Montesquien, Rousseau och Voltaire, uppställde den som motsättning till kungarnes nyckfullhet; man måste antingen finna sig i att göra såsom kungen och hans följe fordrade, eller bli kastad i fängelse eller hängd. Men under och efter revolutionen hade advokaterna gjort allt för att befästa den princip, hvar på deras makt grundades. Bourgeoisin antog denna såsom det första bästa nödanke för att hålla stängen mot strömningarna bland folket. Prästerskapet fick brådtom att göra lagen helig för att rädda sin egen farkost, som hotade att kantra i revolutionens vågsvall. Och till sist tog folket emot den såsom ett framsteg i jämförelse med den gångna tidens godtyckligheter och våld.

Man måste tänka sig försatt till det 18:de århundradet för att förstå detta. Ja, för att kunna göra sig ett begrepp om det magiska inflytande som dessa ord: »Likhet inför lagen och lydnad för lagen, utan hänsyn till börd eller förmögenhet» måste då, för mer än ett århundrade sedan, ha utfövat på folket, så måste man ha kännit sitt hjärta blöda vid berättelserna om den allsmäktiga adelns grymheter mot män och kvinnor af folket på den tiden. Män, som hittills hade behandlats sämre än djur, som aldrig hade haft några rättigheter och som icke kände någon hälst rättighet att uppställa mot adelns skändligaste våldshandlingar, med undantag af då de hämnade sig genom dråp för att sedan bli hängda, - sågo sig nu åter likställda, åtminstone i teorin, med de förnämde herrarne, såsom själfständiga personer, i följd af lagens principer. Hvilken lag det nu än var, så lofvade den att gälla godsägaren lika mycket som bonden, och den proklamerade likhet inför domstolen för den rika såväl som för den fattiga. Vi veta nu, att detta löfte var en lögn; men då var det ett framsteg, en tribut till sanningen. För den skull hände det också, att folket, hvars revolutionära tendenser började mattas gentemot en fiende, som organiserade sig starkare och starkare, gick in på

förlikning den gången, då den med undergång hotade bourgeoisins räddare, såsom Robespierre, Danton m. fl. proklamerade: »Vörnad för den lag, som är lika för alla», i det de stödde sig på bourgeoisi-filosoferna Rousseau, Voltaire m. fl. Folket böjde sig under lagens ok för att bli kvitt adelns godtyckligheter.

Sedan den tiden, har bourgeoisin oupphörligen fortsatt att begagna sig af dessa grundprinciper, som jämte principen om representativa regeringsformer utgöra bourgeoisi-århundradets (det 17:de århundradets) filosofi. Den har predikat den i skolorna, den har framställt sin vetenskap och konst med detta mål för ögonen, och den har inpräntat denna vörnad för lagen öfverallt, på samma sätt som den fromma engelskan sticker sina religiösa flygblad in under folks dörrar. Och så väl har man arbetat, att det afskyvärda förhållandet nu visar sig för våra ögon, att människor, som *vilja* vara fria, börja, just då den upproriska andan vaknar, att bönfälla sina herrar att skydda dem genom att förändra de lagar, som äro stiftade af herrarne själfva.

Ikke dess mindre ha tiderna och sinnena förändrat sig under loppet af ett århundrade. Man träffar öfverallt upprorsmän, som icke vilja lyda lagen utan att veta, hvarifrån den kommer, hvad nytta den gör och hvarför man är skyldig att lyda den och omfatta den med vörnad. Den sig nu närmande revolutionen är en verklig revolution och icke ett vanligt upplopp, enär våra dagars revolutionärer underkasta alla samhällets stödjepelare, hvilka hållits i ära, och framför allt det afgudabeläte, som kallas lagen, en skarp kritik.

De analysera lagens upphof och stöta antingen på en gud - en produkt af vildars skräck och råhet, likaså dum, småsinnad och fräck som prästerna själfva, som göda sig på dess öfvernaturliga upphof - eller på blodsutgjutelser och eröfringar med eld och järn. De studera lagens väsen och finna, att dess hufvudkaraktär är oföränderlig, i stället för att den borde hålla jämna steg med mänsklighetens utveckling. De undersöka, huruledes lagen handhafves och upptäck att byzantinska skändligheter, inkquisitionens grymheter, medeltidens tortyr, människan flädd intill det blodiga köttet af bödelns piska, handbojor och yxa, fängelsernas underjordiska mörka håll, lidanden, gråt och förbannelser - allt har stått i lagens tjänst.

Och nu för tiden är det skarprättarns yxa, repet att hänga folk med, chassepotgeväret och fängelserna, som de se stå i lagens tjänst; på den ena sidan fångens förnedring till djuriskhet, hvilkens tillstånd icke är bättre än ett vildt djurs i bur och hvilkens moraliska tillvaro är nedtrampad; på den andra sidan domarn, som, blottad på alla de känslor som äro den mänskliga

ten har arbetat på att frambringa; och de revolutionära socialisterna hafva också fast beslutat att göra slut på dem, när revolutionens dag kommer. Vi kunna i verkligheten med lugnt samvete göra ett flammande kättarbål af alla de lagar, som röra de s. k. »egendomsrättigheterna», alla köpebref och egendomsbevis samt alla därtill hörande arkiv - kort sagdt, af allt som har den ringaste häntydan på denna institution, hvilken i människosläktets historia snart skall betraktas som en skamfläck af samma art som forna århundradens slafveri och trældom.

Hvad vi sagt om de lagar, som angå egendomen, gäller äfven det andra slaget af lagar, nämligen de, som tjäna till att upprätthålla regeringar eller s. k. konstitutioner.

Äfven af detta slag finnes det en hel arsenal full af lagar, dekreter, befallningar, förordningar o. s. v., hvilka alla gå ut på att häfva de särskilda representativa regeringsformerna, antingen de grunda sig på val eller usurpation (våldskränkning) och som de mänskliga samhällena arbeta på att göra sig fria från. Vi veta mycket väl - hvad anarkisterna otaliga gånger genom kritik af de olika regeringsformerna påpekat - att alla regeringsformer, monarkiska såväl som konstitutionella och republikanska, hafva till ändamål att beskydda och upprätthålla de besittande klassernas privilegier med våld; dessa klasser äro aristokratin, prästadömet och bourgeoisien. Nära nog en tredjedel af våra lagar, af våra grundlagar, lagar om skatter, om tull, om förvaltningen af statsämbeten och administrationen, om hären och flottan, polisväsendet, kyrkan o. s. v. - ja det finnes med säkerhet många tusental af detta slag inom hvarje land - hafva till syfte att upprätthålla, reparera och smörja regeringsmaskineriet, hvilket så till gengäld nästan uteslutande tjänar till beskyddande af de besittande klassernas privilegier. Man behöfver blott granska dessa lagar och iakttaga dem i deras verkningar dag för dag, och man skall komma till det resultat, att de ticke finns en enda af dem som är värd att bevara, ända från dem som öfverlämna kommunerna, bundna till händer och fötter, till ställets präst, storborgare eller fogde, - till den franska konstitutionen (den 19:de eller 20:de efter revolutionen 1789), med en kammare, sammansatt af halfgalningar och pänningflurer, hvilka, då de ej vilja låta sig regera af ett krönt kålhufvud, ställer allt i ordning för den första bästa lyckoriddare att svänga sig upp till diktator.

Lagen stadfäster hans ensamrätt till det som tillhör alla och ingen särskild. Hade detta samma hus blifvit uppbyggt midt inne i Sibirien, skulle det icke haft samma värde som det har i en stor stad; och detta aktuella värde uppstår som bekant därigenom, att massor af generationer arbetat på att uppbygga staden, försköna den, förse den med vatten och gas, anlägga boulevarder, järnvägar och landsvägar, som löpa i alla möjliga riktningar, samt att uppföra universiteter, teatrar, stora butiker och magasin. Genom att tillerkänna den eller den enskilde personen egendomsrätten till ett hus i Paris eller London eller Rouen gör lagen sig skyldig till den orättfärdigheten, att göra honom till herre öfver en viss del af de produkter, som hela mänskligheten har arbetat för. Just därför att detta är en så skriande orättvisa (alla andra former för egendomsrätten hafva samma karaktär) behöfves det hela arsenal af lagar, legioner af soldater, polis och domare föra tt upprätthålla den, trots det sunda förnuft och de rättsbegrepp som finnas hos människor i allmänhet.

Alltså, hälften af alla lagar, nämligen civillagarne, hafva icke annat syfte än att upprätthålla den privata eganderätten, till fördel för några enskilda, på hela mänsklighetens bekostnad. Tre fjärdedelar af alla tvistigheter, som domstolarne hafva att handlägga, uppstå mellan monopolister: - två tjufvar, som kifvas om rofvet.

Äfven en stor del af de kriminella lagarne hafva samma syfte, i det de gå ut på att hålla arbetaren i en underordnad ställning gentemot arbetsgivaren, så att dessa opåtaladt skola kunna rikta sig genom hans (arbetarens) arbete. Att tillförsäkra producenten frukterna af hans eget arbete, det har ännu ingen lag brytt sig om att bestämma. Denna sak är så naturlig och enkel och den ingår så mycket i människornas seder och skick, att det icke har fallit algen in att tänka härpå. Rof midt om dagen med vapen i hand tillhöra icke vårt århundrade; den ena arbetaren går icke bort och gör den andra frukten af hans arbete stridig; uppstår något på missförstånd grundadt kif, så afgöres saken genom att hänvända sig till en tredje utan att taga lagen till hjälp; och om det är någon, som fordrar en viss andel af den andres arbete, så är det egendomsinnehavaren, som sörjer för att han får lejonparten. Människor i allmänhet respektera öfverallt hvar och ens rätt till det han producerar, utan att det behöfves särskilda lagar därför.

Dessa lagar om egendom, som utgöra tjocka volymer af lagböcker, till advokaters och juristers lust och glädje, finnes det ingen rimlig grund att låta bestå, ty de hafva intet annat syftemål än att tillförsäkra vissa monopolister ett orättvist förvärfvande af de produkter, som hela mänsklighe-

naturens bästa egendom, lefver som en drömmare i en uppdiktad juridisk värld, och med vållust gör bruk af den blodiga guillotinen eller liknande hårda straff, utan att han, en däre full af kall hänsynslöshet som han är, knappt anar i hvilken förnedrande afgrund han själf är fallen gentemot dem han dömmar.

Vi se en särskild klass af lagfabrikanter, som sätta ihop lagar utan att känna deras verkliga innebörd, som i dag rösta för en lag om sundhetsförhållandena i städerna utan att ha minsta begrepp om hygien, och i morgon för en lag om reglemente för härens beväpning utan att förstå sig det minsta på en bössa; ja, de stifta t. o. m. lagar om skolväsendet och upplysningen i allmänhet utan att ens ha förstånd nog att gifva sina egna barn någon som helst undervisning eller en anständig uppfostran; men medan de sålunda stifta lagar på måfå, glömma de aldrig att lägga böter på halfnakna tiggare eller fängelse- och tukthusstraff på människor, som är tusen gånger mindre omoraliska än de själfva - dessa herrar lagstiftare! Vi se slutligen, huru fängvaktarn är på väg att mista all mänsklig känsla, hur gendarmen dresseras till att bli blodhund, hur polisspionen, nöjd med sig själf får »angifvelsen» att bli en dygd och bestickningar satta i system; alla laster, alla dåliga sidor hos människan uppammas och gynnas, allt för att lagen skall triumfera.

Allt detta är det vi se, och det är därför vi i stället för att enfaldigt upprepa det gamla formuläret: »Vördnad för lagen» sätta: **»Förakt för lagen och allt som dit hör!»* I stället för det fega uttrycket: »Underdånighet under lagen», ropa vi: »Upproriskt motstånd mot alla lagar!»**

Låt enhvar göra en jämförelse mellan de missgärningar, som begås i lagens namn, och det goda den frambragt; låt enhvar väga det onda mot det goda, - och han skall inse om jag har rätt eller ej.

II.

Lagen är en jämförelsevis ny produkt, ty mänskosläktet lefde i otaliga århundraden utan några som helst skrifna lagar, ja t. o. m. utan att som runor eller symboler ha inristat dem i sten vid ingången till templen. På den tiden rättade sig människornas inbördes förhållanden helt enkelt efter seder, skick och bruk, som hvar och en, i följd af att de ständigt upprepats, hade aktning för och följde, samt som han från barndomen förvärfvade på

samma sätt som han lärde att skaffa sig föda genom jakt, boskapsskötsel och åkerbruk.

Alla mänsklig samhällen ha genomgått detta primitiva utvecklingsstadium, och ännu den dag som är har en stor del af jordens befolkning inga som helst skrifna lagar. De särskilda folkslagen ha sina bruk, sedvänjor och vissa förhållningsregler; och dessa äro alldeles tillräckliga för att upprätthålla det goda förhållandet i en by, hos en stam eller kommun. Detsamma gäller om oss, civiliserade folk; man behöfver blott lämna våra städer och resa ut på landet för att se, att människors ömsesidiga förhållanden ännu bero på gamla och allmänt antagna skick och bruk och icke på lagstiftares skrifna lagar. Bönderna i Ryssland, Italien och Spanien, ja t. o. m. i en stor del af Frankrike och England, ha ingen idé om skrifna lagar. Det är blott i deras förhållande till staten, som lagen inblandar sig; men hvad deras inbördes förhållande angår, äfven om detta är mycket inveckladt, regleras det af gamla seder och bruk. Förr var detta förhållandet hos hela mänskligheten.

När man undersöker primitiva folkslags sedvänjor, lägger man märke till två vidt skilda riktningar.

Emedan människan icke är ensam, uppstår hos henne känslor och vanor som tjäna till att upprätthålla samhället och rasens fortplantning. Utan sinne för samlif och utan känsla för solidaritet skulle allt samhällslif vara omöjligt.

Dessa känslor äro ej ett resultat af lagen; de ha funnits före all lag. Det är ej heller religionen, som föreskrifver dem; de ha funnits innan någon som helst religion fanns; de funnos bland alla de djur som lefva tillsammans i gemenskap. De utveckla sig af sig själfva, i följd af sakens natur, liksom de vanor hos djuren som människorna ha kallat instinkt. De ha sin grund däri, att en utveckling ägt rum som är nyttig, ja nödvändig, så att samhället kunnat bestå i den kamp för tillvaron, det är tvingadt att föra. Vildarna upphöra att äta upp hvarann, ty de finna det fördelaktigare att lägga sig till med ett eller annat slags kultur, än att en gång om året ha det nöjet att frossa af en gammal släktings kött.

Äfven bland vilda stammar, som äro alldeles oafhängiga, som hvarken ha lagar eller höfdingar och hvilkas seder mången resande beskrifvit för oss, har man upphört att sticka ner hvarann, då medlemmar af en och samma stam råkat i strid, emedan man blifvit så van att lefva tillsammans, att till sist ett ömsesidigt broderskap och en viss solidaritet har utvecklats; man föredrar att låta en tredje part afgöra ens tvistigheter. Gästfrihet, aktning för mänskolif, medlidande med den svaga, tapperhet och själfupp-

då den först uppträdde framställdes som en samling nyttiga lefnadsregler för samhällets bestånd, har blifvit ingenting mer och ingenting mindre än det medel, de rika dagdrifvarne begagna för att plundra och behärska den arbetande delen af folket. Lagen står nu alls icke i civilisationens tjänst. Nej, dess värf är uteslutande att tillgodose de härskandes intressen.

Se, detta är det, som lagens utvecklingshistoria lär oss.

Är det detta som gör den berättigad att hållas i helgd?

Visserligen ej! Lika så litet som kapitalet, denna rofprodukt, har *lagen* rätt att fordra respekt af oss. Och det måste blifva det nittonde århundradets revolutionärers första handling att bränna alla existerande lagar på kättarbålet på samma sätt, som de vilja behandla alla slags dokumenter, som styrka den privata egendomsrätten.

IV.

Om man studerar de millioner af lagar, som behärska mänskligheten, finner man snart att de kunna indelas i tre hufvudklasser, nämligen:

- 1) Lagar till skyddande af egendom.
- 2) Lagar till skyddande af regeringar.
- 3) Lagar till skyddande af privatpersoner.

Och när man så närmare undersöker dessa tre klasser, kommer man till det resultat, att *lagen är onyttig och skadlig*.

Hvad skyddandet af privategendom vill säga, det hafva socialisterna vid flerfaldiga tillfällen visat. Lagarne om privategendom äro hvarken till för att försäkra den enskilde individen eller hela samhället frukterna af arbetet. Tvärtom! De äro till för att beröfva arbetaren eller producenten största delen af det, som han producerar, för att sedan tillförsäkra vissa andra personer den del af produkterna, som de hafva stulit antingen från producenten eller ock från hela samhället.

När lagen t. ex. sätter sitt insegel under den eller den herrns rätt till egandet af ett eller annat hus, då är det ej egendomsrätten öfver en liten hydda, som han möjligtvis själf har uppbyggt, eller ett hus, som han med tillhjälp af sina vänner har uppbyggt, som lagen stadfäster - i så fall skulle ingen göra honom rätten stridig. Nej, tvärtom! Lagen stadfäster hans rätt till ett hus, som icke är en produkt af hans eget arbete, ty för det första har han låtit andra bygga det, hvilka han ej betalt det fulla värdet af deras arbete, och för det andra representerar detta hus ett värde i samfundet, som det icke skulle vara möjligt för honom att skapa om han vore ensam.

hafva sin grund i hat och brutalitet, allt mer och mer. När någon nu för tiden blifvit mördad, så är det för att plundra och mycket sällan af personlig hämd, som mordet begåtts. Men det är sannerligen icke lagstiftningen man har att tacka för, att denna art af förbrytelser ständigt aftager. Nej! Det är en högre grad af humanitet, som utvecklar sig i samhället, en mer och mer tillväxlande känsla af solidaritet, och icke lagens föreskrifter, som detta måste tillskrifvas. Ja, äfven om alla lagar angående den personliga säkerheten till lifvet afskaffas och om man i morgon upphörde med att åtala förgripelser mot personer, så skulle dock antalet af sådana attentat, som härröra af personlig hämdkänsla eller rå brutalitet, icke tilltaga det ringaste.

Man skall kanske vilja göra den invädningen, att i det senaste halfsekel stiftats många frisinnade och liberala lagar. Men om man noga undersöker dessa lagar, ser man, att all denna frisinthet består blott och bart i afskaffandet af de lagar, som vi fått i arf från forna tiders barbari.

Alla dessa frisinnade lagar och hela det »radikala» programmet kan sammanträngas i dessa få ord; afskaffandet af alla de lagar, som icke längre tjäna bourgeoisiklassens intressen, och tillbakagifvandet till medborgarne af den frihet, som kommunerna hade i det tolfte århundradet. Dödsstraffets upphäfvande, införandet af jury för alla slags »förbrytelser» (i det tolfte århundradet existerade juryer mera frisinnade än nutiden kan uppvisa), folkvalda myndigheter, rätten att offentligt anklaga ämbetsmän, afskaffandet af den stående hären, församlingsfrihet, yttrandefrihet, oförhindrad verksamhet för upplysningens främjande och allt öfrigt, som hålles för att vara den nyare tidens frisinnade uppfinningar, äro blott ett tillbakaväandande till de friheter, som existerade, innan kyrkan och kungadömet lagt människosläktet i band.

Vi se alltså, huru lagarne om privategendomen direkt och upprätthållandet af staten indirekt gå ut på att beskydda all slags utplundring af arbetet, att detta är både anda och bokstaf i vår nyare lagstiftning, och det är därmed som våra dyrbara lagstiftningsapparater företrädesvis sysselsätta sig. Det är emellertid hög tid att man upphör med att låta afspisa sig med floskler, så att man kommer på det klara med verkligheten. Lagen, som

offring för andras skull, som man först lär att utöfva mot barn och vänner samt sedan mot hvilken medlem som helst i samhället, - alla dessa egen-skaper hos de primitiva folkslagen utvecklade sig hos människorna långt före lagen fanns, oberoende af hvarje religion, på sammas ätt som hos vissa djur. Dessa känslor och lefnadsregler äro ett oundvikligt resultat af lifvet i gemenskap. I stället för att vara nedlagda hos människorna i »skapelsen» såsom prästerna och metafysikerna säga, äro de helt enkelt resultat af samlifvet.

Men förutom dessa lefnadsregler, som äro nödvändiga för samlif och släktets bibehållande, uppstå i de skilda mänskliga grupperingarna andra önskningsar, andra känslor samt följaktligen andra sedvänjor och bruk. Lusten att härska öfver andra och drifva sin egen vilja igenom, önskan att bemäktiga sig frukterna af grannstammarnas arbete, åtrån efter att underkufva andra för att själfva njuta utan att arbeta, medan slafvar frambringa lifsförnödenheter och skaffa sina herrar all möjlig vällefad - dessa personliga egoistiska begär skapa seder och bruk af ett helt annat slag. Först prästen - denne charlatan som begagnar sig af folks vidskepelse och hvilken, efter att först ha frigjort sig själf från fruktan för djäfvulen, inplanterar denna skräckbild hos andra. Sedan krigaren, denne mördare, som går ut för att plundra och öfverfalla grannstammarna och vända hem med byte samt åtföljd af ett helt följe af slafvar. För dessa båda har det lyckats, hand i hand som de städse arbetat, att pålägga det primitiva samhället sådana bruk, som äro till deras fördel och hvilkas tendens är att ständigt hålla massan i slafveri. Genom att med slughet begagna sig af mängdens likgiltighet, fruktan och dumhet och tack vare det oafbrutna upprepandet af samma handlingar, har det lyckats dem att fastslå bestämmelser, hvar på deras herravälde just hvilade.

För detta ändamål begagnade de sig först af vanans makt, som är så utvecklad hos människan och som i särdeles hög grad behärskar barn och vildar såväl som djur. Människan är alltid rädd, synnerligast då hon är vidskeplig, för att förändra det bestående, hur uselt det än må vara; hon har på det hela taget stor vördnad för det gamla.

»Så gjorde edra förfäder, och de lefde ändå godt och bra; dem har ni att tacka för eder uppfostran, och de voro icke olyckliga, gör ni sammaledes!» så lyder de gamles tal till de unga, så snart de senare ha i sinnet att förändra ett eller annat. Det okända afskräcker dem, de föredraga att klamra sig

fast vid forntiden, äfven om denna forntid framvisar elände, uselhet och trälldom. Ja, jag vågar säga, att ju olyckligare människan är, desto räddare är hon för att förändra något i sin ställning, af fruktan för att bli ännu olyckligare; först då hoppets ljusstråle intränger i hennes eländiga boning och hon erfar några få ögonblicks försmak af välstånd, börjar hon längta efter något bättre, kritisera sitt gamla lefnadssätt och önska en förändring. Har hon däremot icke blifvit uppfylld af detta hopp, och har hon ej frigjort sig från deras förmynderskap som begagna sig af hennes vidskepelse och fruktan, så föredrager hon att stanna i samma lefnadställning. Då de unga tänka på att förändra något, ropa de gamla strax högt på »gröngölingar, som inte äro torra bakom öronen». Mången vilde skulle hellre vilja låta slå ihjäl sig på stället än att öfverträda seder och bruk i landet; ty från det han var liten har det inpräntats i honom, att det skulle bli hans egen olycka och till hela stammens ruin, i fall han på något sätt kränkte seder och bruk. Och hur många politiker, nationalekonomer, ja anhängare af revolutionen finnes det ej i vår tid, hvilkas handlingar vittna om samma påverkan, i det de klänga sig fast vid en forntid som försvinner! Hur många finnas icke, som blott bekymra sig om att söka upp exempel från forntiden! Hur många vildhjärnar finnas icke, som blott vilja efterapa hvad forntidens revolutioner ha gjort!

På denna förkärlek för gammal vana, som har sitt ursprung i vidskepelse, dumhet och feghet, ha tyrannerna i alla tider byggt sin makt; och i de primitiva samhällena sörjde prästerna och krigshöfdingarna för att slå kapital däraf genom att upprätthålla de för dem själftva så fördelaktiga sedvanor, som det lyckades dem att påtvinga de olika stammarna.

Så länge det var tillräckligt för maktens innehafvare att behändigt göra bruk af denna konservativa förkärlek för att sätta sig i stånd att lugnt kunna göra ingrepp i den individuella friheten; så länge olikheterna bland människorna allenast voro de naturliga, som ännu ingen koncentration af rikedom och makt hade gjort tio, ja hundra gånger värre, - så länge behöfdes inga lagar, ej håller sådana väldiga apparater som domstolar och straff efter en stigande skala för att handhafva dem. Men så snart samhället började dela sig i två fiendtliga klasser, af hvilka den ena försökte befästa sitt herravälde, medan den andra sökte undandraga sig detta herravälde, då uppstod striden. Segervinnarna fingo brådt med att göra segern beständig, oomkullkastlig, och att begagna sig af allt, som de besegrade höllo i ära, för

extra ordinarie rådsförsamlingar och herredagar, å hvilka ministrarna ej gitte höra på de klagomål, som kommo från undersåtarne, - det var den tidens lagstiftare. Och senare koncentrerar sig makten hos en enda person, som begagnar sig af uttryck sådana som »L'état c'est moi» (staten, det är jag). Då är det i det furstliga rådets hemliga kamrar, som en ministers eller sinnessvag konungs fantasi fabricerar förordningar, som det kostar lifvet att ej åtlyda. All slags rättssäkerhet genom domstolarne afskaffas och hela nationen måste böja sig under konungens och en handfull hofmäns ok; de fruktansvärdaste straff, såsom stegel och hjul, kättarbål, hudstrykning och alla möjliga slags tortyrer, som aflats af sjuk fantasi hos munkar och halfgalna människor, hvilka funno en njutning i de dödsdömdes smärtor och lidanden, det var det »stora» framsteg, som denna tid förde med sig.

Den stora revolutionen har äran af att ha börjat rifva ned denna byggnad af lagar, som har blifvit oss öfverlämnad från länsherravälde och konungadöme. Men efter att hafva tagit bort en del af lagarna, öfverlämnades det åt bourgeoisien att stifta sådana, och denna klass hopspann ett helt nytt nät af lagar, hvilka alla gingo ut på att fasthålla och föreviga dess eget herravälde öfver folkets massa. I bourgeoisiens lagstiftande församlingar gjordes nu lagar utan ända och hela berg af lagparagrafer växte upp med stor hastighet. Och hvad äro i grunden alla dessa lagar?

Den största delen af dem har blott ett mål för ögonen, nämligen att beskydda privategendomen d. v. s. beskydda de rikedomar, som förvärfvas genom utplundring af medmänniskor, att bearbeta nya fält till vinst för kapitalet och att sanktionera de former hvarunder kapitalutsugningen uppträder, efterhand som kapitalet griper in i nya grenar af den mänskliga verksamheten, såsom järnvägar, telegrafer, elektriskt ljus, kemiska fabriker och alla de verksamhetsfält, där det mänskliga förståndet gifver sig tillkänna genom litteratur och vetenskap o. s. v. Och resten af lagarne hafva icke mindre samma mål i sikte och det är upprätthållandet af statsmaskineriet, som försäkrar kapitalet vinsten af och ensamrätten till de frambrakta rikedomarne. Öfverheten, polisväldet, hären, skolväsendet och förvaltningen af finanserna - allt måste böja sig för samma gudom, nämligen kapitalet: alla förena de sig till ett gemensamt mål: att hålla en skyddande hand öfver och göra det lätt för kapitalisterna att utsuga arbetarne. Om man tager sig för med att undersöka de lagar, som på de sista tjugufem åren blifvit stiftade, så skall man komma till samma resultat. Den personliga säkerhet, som man vill påskina skall utgöra lagens egentliga och sanna syfte, intager en så ringa plats, att man knappt kan upptäcka den, ty under våra nuvarande förhållanden försvinna angrepp på lif och person, hvilka

Senare blefvo dessa lagar, samlade och ordnade af lagkunniga, grundlaget för nyare tiders lagböcker. Och så talar man ännu i dag om vördnad för lagen - detta »dyrbara» arf från herrar präster och baroner.

Den första revolutionen, nämligen kommunernas revolution, kunde blott tillintetgöra en del af dessa lagar; ty det var till största delen endast kompromisser mellan adelns och biskopsdörets lagar och de nya förhållanden, som bildade sig inom kommunerna, på hvilkas grundval de fria städerna uppstodo. Hvilken skilnad är det icke emellertid mellan dessa fria författningar och nutidens lagar? Kommunerna trodde sig icke berättigade att fängsla och afträta medborgare för statsförbrytelser, utan inskränkte sig till att utvisa dem, som ingingo konplotter med kommunens fiender, samt att jämna de skyldiges hus med marken. De nöjde sig med att utkräfra pänningböter för de flesta af de förmenta »förseelserna och förbrytelserna»; ja, man ser t. o. m. hos kommunerna i det tolfte århundradet, hur den rättfärdiga principen tillämpades, som vi beklagligtvis hafva glömt nu, att hela kommunen bär ansvaret för den enskilde medlemmens förbrytelser. Då förstod samhället, att skulden för hvar enskilds dåliga handlingar föll på hela samhället; på den tiden betraktades förbrytelser mera som olyckor - samma syn på saken träffar man ännu i dag hos Rysslands bönder - och hade ej något att göra med den personliga hämd, som bibeln prediker om. Det kräfdes hela byzantiska kyrkans mäktiga inflytande för att införa de österländska despoternas grymheter och förmå germanerna och gallerna att upprätta dödsstraffet och alla de fruktansvärda tortyrer, hvarmed man pinade dem, hvilka betraktades såsom förbrytare. Än vidare behöfdes hela det mäktiga inflytande, som den romerska civilrätten hade - en produkt som den är af det romerska kejsardörets rutenhet - för att införa begreppen om oinskränkt äganderätt till jordegendomen, begrepp som vända upp och ned på de kommunistiska principerna hos de primitiva folkslagen.

Som bekant kunde icke de fria kommunerna hålla sig i längden, de blefvo snart ett byte för konungadömet. Och under det konungadömet förvärfvade den ena nya makten efter den andra, gick lagstiftningsmakten allt mer och mer öfver i händerna på en krets hofmän. Till nationen apellerades blott för att utpressa åt konungen de skatter, som han fordrade. Lagstiftande församlingar, som sammankallades en gång hvar tredje århundrade, allt efter som hofvet fann för godt eller fick nycker till, och

att omgifva den med en helgongloria. Lagen träder fram med prästerskapets välsignelser och krigarnas stridsyxor i sin tjänst. Dess ändamål är att uppehålla de bruk och sedvänjor, som äro fördelaktiga för det härskande mindretalet, och de militära auktoriteterna sörja för att lagen blir åtyldd. Samtidigt kommer militären underfund med, att dess nya funktion är ett medel att befästa dess egen makt; den är icke längre i den råa och brutala maktens tjänst, - nej, den är *lagens försvarare*. Om emellertid lagen blott bestått af en samling föreskrifter till härskarnes uteslutande fördel, så hade det varit svårt att få allmänheten att antaga och åtlyda den. Just därför är det som lagstiftarna sörja för att få de två ofvannämnda riktningarna i de mänskliga sederna hopblandade i en och samma lagbok - nämligen regler för sedligheten och solidaritetskänslan, som utveckla sig genom samlifvet, och de befallningar som gå ut på att föreviga olikheterna mellan människorna. De sedvanor, som äro absolut nödvändiga för samhällets bestånd, äro på ett slugt sätt sammanblandade med härskarnes skändliga påbud, hvilka göra anspråk på samma vördnad hos mängden. »Du skall icke dräpa», säger lagen, och »Gif tionde åt prästen» skyndar den sig att tillägga. O. s. v.

Sådan är lagen, och detta dubbelväsen har den behållit intill den dag som i dag är. Dess upphof är härskarnes åtrå efter att stadfästa de sedvänjor, som de till egen fördel tvingat på folk. Dess väsen är en fiffig sammanblandning af seder och bruk, som äro nyttiga för samhället och som icke behöfva lagparagrafer för att bli respekterade, och af andra sedvanor som blott äro till härskarnes fördel, men till skada för allmänheten, och som endast hålles i ära af fruktan för straff.

Det finns icke större skäl för mänskligheten att hålla lagarna i hälgd än att hålla på den privata rätten till rikedomar, som ha uppstått genom bedrägeri och våld och som utvecklat sig, gynnade af auktoritetsprincipen. Lagen är en produkt af våld och vidskepelse, den är endast till nytta för präster, våldsherrar och personer som skrapa till sig rikedomar, och den borde helt och hållet tillintetgöras då folket en dag bestämmer sig för att bryta sina bojor.

Härom skola vi bli än mera öfvertygade, då vi i nästa kapitel undersöka lagens vidare utveckling, understödd af religion, auktoritet och de existerande parlamentariska regeringsformerna.

III.

Vi ha sett, hur lagen uppstått af gängse sedvänjor och bruk och huru den redan från början framvisat en konstlad blandning af nödvändiga lefnadsregler för mänskosläktets upprätthållande samt andra sedvanor, hvilka med hjälp af vidskepelse och näfrätt pålades folket till enskilda personers fördel. Denna dubbelhet är det bestämmande, allteftersom folken allt mera utveckla sig i politiskt hänseende. Medan den delen af lagen, som angår människornas inbördes förhållande, till sin egentliga innebörd förändras mycket obetydligt under århundradenas lopp, är det den andra delen af lagen, som utvecklar sig till de härskande klassernas fördel och de förtrycktes skada. Med stora svårigheter har det visserligen tid efter annan lyckats att afpressa de maktägande klasserna en eller annan lag till beskyddande af de obemedlade i samhället, eller som åtminstone ser ut som ett sådant skydd. Men en sådan lag har då blott upphäft en äldre lag, som uteslutande varit till fördel för de maktägande. »De bästa lagarna ha varit de, som afskaffat de gamla lagarna», sade Buckle. Och hur många fruktansvärda ansträngningar kostade det icke, hur mycket blod har icke måst flyta, hvar gång det gällde att göra slut på någon af de institutioner som hålla folket i band. För att tillintetgöra de sista spåren af rådgifvare och gunstlingar, som omgaf konungarna, måste Frankrike sucka under fyra års revolution och tjugu års krig. För att afskaffa t. o. m. den minsta af de skändliga lagar, som forntiden lämnat i arf åt oss, kräfvades det strider i årtionden, och i regeln försvinna de ej förrän revolutionära tider inträffa.

Socialisterna ha otaliga gånger historiskt påvisat kapitalets ursprung. De ha beskrifvit hur det uppstått genom krig och plundring, slafveri och lifegenskap och genom nutidens bedrägeri och utsugning. Klart och tydligt ha de visat oss, att kapitalisterna nära sig af arbetarnes blod, hur de så småningom eröfrat hela världen. Det återstår dem blott att berätta det samma om lagens uppkomst och utveckling. Folkandan, som alltid går före studerkammarlärdomen, har redan kommit dess historia på spår.

Eftersom algen är till för att tillförsäkra vissa personer frukterna af rof och börsspekulationer samt att tillförsäkra dem utbytet af andras arbete, så har den genomgått samma utveckling som kapitalet. Som tvillingar marschera de fram hand i hand på deras bekostnad, som leva i nöd och elände. Och så har det varit i nästan alla Europas länder. Endast i detaljer-

na upptäcker man en smula olikhet, men i hufvudsak äro de af samma slag; man behöfver endast kasta en blick på lagens utveckling i Frankrike eller Tyskland, och man skall i hufvuddragen igenkänna samma utveckling hos största delen af de andra europeiska nationerna.

Då lagarna först uppstodo, voro de ett slags nationell öfverenskommelse. Så slöt hären och folket förbund på Marsfältet. Om denna tid erinrar ännu de primitiva schweiziska kommunernas sammankomster ute på fria fältet, äfven om dessa nu äro helt och hållet förändrade, sedan bourgeoisie inblandat sig med sin civilisation och centralisation. Visserligen rättade man sig alltid godvilligt efter dessa sammankomsters beslut; ty redan då genomdrefvo de rika och mäktiga nästan alltid sin vilja. Men de störe åtminstone på motstånd mot sina öfverrumplingsförsök hos massan af folket, som ofta lät dem känna sin makt.

Efterhand som det lyckas kyrkan å ena sidan och adeln å den andra att underkufva folket, glider också lagstiftningen ur händerna på nationen i sin helhet för att öfvergå till de privilegierade klasserna. Kyrkan utsträcker sin makt; understödd af de rikedomar, som hopa sig i dess kassakistor, blandar hon sig allt mera och mera i människornas privata angelägenheter samt bemäktigar sig, under sken af att frälsa själar, resultatet af trälarnes arbete; hon slår alla samhällsklasser i skatt under sig och utvidgar sin myndighet; hon fabricerar ett helt straff- och syndaregister samt fyller på samma gång sin kassa, ty alla pänningböter och aflatspängar strömma in i hennes egna väl vaktade kistor. Lagarna mena aldrig att vara till samhällets gagn. »Man skulle snarare tro, att de hade sitt ursprung från en församling af religiösa fanatiker än från lagstiftare», anmärker en fransk rättslärd.

Adeln kommer också till makten som domare och lagstiftare, allt eftersom den får herravälde öfver landtarbetarna och handtverkarna i städerna. Existerade ännu i det tionde århundradet något, som påminde om offentlig lag och rätt så var det endast öfverenskommelse mellan vasallherrarna och deras vasaller och lifegne, som ordnade deras inbördes förhållanden beträffande plikter, hofveritjänster och skatter. Lagstiftarna på den tiden voro simpla rövare, som organiserade sig för att plundra, en sport som de öfvade mot folk, hvilka voro mera fredliga och fridsamma. De begagnade sig af den hos folket inneboende rättskänslan till sin egen fördel, de uppställde sig själfva som de hvilka älskade »rätten» samt sörjde tillika för att den rätta användningen af »rätten» blef en inkomstkälla för dem. De stiftade lagar, som tjänade till att upprätthålla deras herravälde.